

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 336.71

Русіна Юлія Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки

Київський національний університет технологій та дизайну

Русина Юлия Александровна

кандидат экономических наук, доцент

доцент кафедры финансов и финансово-экономической безопасности

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Rusina Yulia

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of

Finance and Financial and Economic Security

Kyiv National University of Technologies and Design

Литвинова Альбіна Тарасівна

студентка

Київського національного університету технологій та дизайну

Литвинова Альбина Тарасовна

студентка

Киевского национального университета технологий и дизайна

Lytvynova Albina

Student of the

Kyiv National University of Technologies and Design

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

**ОЦЕНКА ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ БАНКОВСКОЙ
СИСТЕМЫ УКРАИНЫ
EVALUATION OF FINANCIAL STABILITY OF THE BANKING
SYSTEM OF UKRAINE**

***Анотація.** В статті проаналізовано фінансову стійкість банківської системи України за методикою НБУ. Розглянуто рейтинг фінансової стійкості банків України.*

***Ключові слова:** фінансова стійкість банку, економічні нормативи НБУ, рейтинг фінансової стійкості банків.*

***Аннотация.** В статье проанализирована финансовая устойчивость банковской системы Украины по методике НБУ. Рассмотрен рейтинг финансовой устойчивости банков Украины.*

***Ключевые слова:** финансовая устойчивость банка, экономические нормативы НБУ, рейтинг финансовой устойчивости банков.*

***Summary.** The article analyzes the assessment of financial stability of the banking system of Ukraine, according to the methodology of the NBU. And the rating of financial stability of banks of Ukraine is considered.*

***Key words:** financial stability of the bank, economic norms of the NBU, bank financial strength rating.*

Постановка проблеми. Банківська система є однією з головних частин економічної системи країни, сприяє зростанню економіки України та її виходу на міжнародний рівень [1]. Дуже важливо контролювати, в якому стані знаходиться банківська система. У разі нестабільності банківської системи – це може призвести до банкрутства банків і, таким чином, до громадської недовіри до банків у цілому [2]. Тому дана тема статті є достатньо актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження по темі показали, що цьому питанню приділяють значну увагу такі науковці, як М.Г. Марич, А.В. Марич [1], В.Д. Базилевич [2], Г. Разумова, Д. Соколова [3], П.М. Карась, Н.В. Приходько, О.В. Пащенко, Л.О. Гришиник[4], О.Д. Вовчак, Н.М. Руцишин, Т.Я. Андрейків [5], І.В. Лінтур та Т.В. Кочік тощо [7].

Постановка завдання. Метою статті є оцінка фінансової стійкості комерційних банків на основі економічних нормативів НБУ та рейтингу фінансової стійкості банків.

Виклад основного матеріалу. Згідно з визначенням, що надає Національний банк України: «Фінансова стійкість банку – це такий стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю. Фінансова стійкість банку означає постійну здатність банку відповідати за своїми зобов'язаннями і забезпечувати прибутковість на рівні, достатньому для нормального функціонування у конкурентному середовищі. Розрізняють три основні види фінансової стійкості банку за стабільністю його роботи:

а) нормальна стійкість, яка характеризується стабільною діяльністю, відсутністю неплатежів чи затримки виконання своїх зобов'язань, стабільною рентабельністю;

б) нестійкий фінансовий стан, що характеризується затримкою платежів, неможливістю своєчасно виконувати окремі свої зобов'язання, низьким рівнем рентабельності тощо;

в) кризовий фінансовий стан, який характеризується регулярними неплатежами, наявністю простроченої заборгованості тощо. Кризовий фінансовий стан може призвести до неспроможності банку фінансувати поточну діяльність, здійснювати платежі та виконувати свої зобов'язання, а в кінцевому результаті – до банкрутства» [3].

Згідно із Законом України «Про банки і банківську діяльність» з метою захисту інтересів клієнтів і забезпечення фінансової надійності, НБУ встановлює для всіх комерційних банків економічні нормативи (рис. 1) [4].

Рис. 1. Економічні нормативи НБУ

Джерело: складено автором на основі [4]

Необхідно зауважити, що до першої групи економічних нормативів — нормативів капіталу — входять такі нормативи [5]:

- 1) Н1 — мінімальний розмір регулятивного капіталу, якого всі банки зобов’язані дотримуватися (з 120 млн. грн. до 500 млн. грн.). Динаміка нормативу мінімального розміру регулятивного капіталу за 01.01.2009-01.01.2018рр. наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Норматив мінімального розміру регулятивного капіталу

№	Дата	Сума
1	01.01.2009	123 065 598
2	01.01.2010	135 802 128
3	01.01.2011	160 896 945
4	01.01.2012	178 454
5	01.01.2013	178 908,9
6	01.01.2014	204 975,9
7	01.01.2015	188 948,9
8	01.01.2016	129 816,9
9	01.01.2017	109 653,6
10	01.01.2018	115 817,6

Джерело: складено автором на основі [6]

За період 2009-2018 рр., деякі банки України збільшили свій регулятивний капітал, але це відбулося внаслідок вливання додаткових коштів власниками банків, з метою запобігання банкрутства фінансових установ [7].

2) Н2 — адекватність регулятивного капіталу (не менше 10%). Він відображає здатність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, що випливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру [5]. Динаміка нормативу адекватності регулятивного капіталу за період 01.01.2009-01.01.2018рр. наведена на рис. 2.

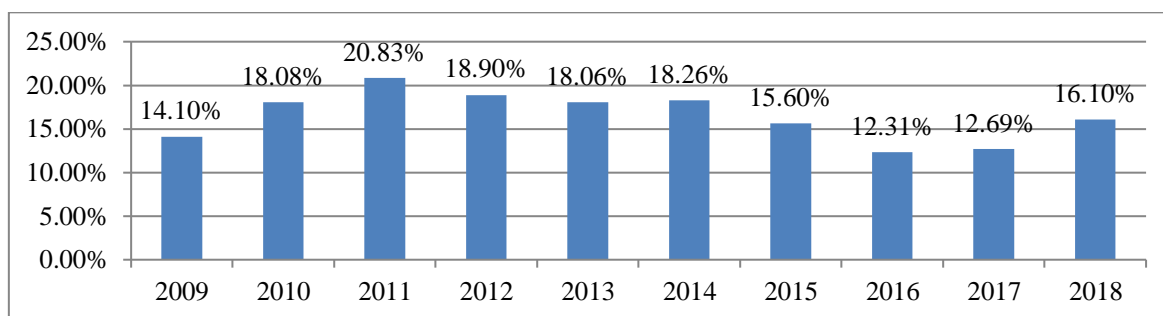

Рис. 2. Норматив адекватності регулятивного капіталу

Джерело: складено автором на основі [6]

Як бачимо з рис.2, у період з 2009 по 2018 рр. всі показники знаходилися в межах норми. Це говорить про те, що більшу частку ризику приймають на себе власники банку [7].

Доцільним було б висвітлити наступну групу нормативів – другу: до неї включені нормативи ліквідності:

1) Н4 - норматив миттєвої ліквідності (не менше 20%). Він встановлюється для контролю за здатністю банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань за рахунок високоліквідних активів [5]. Динаміка нормативу миттєвої ліквідності наведена за період з 2009 по 2018 рр. на рис. 3.

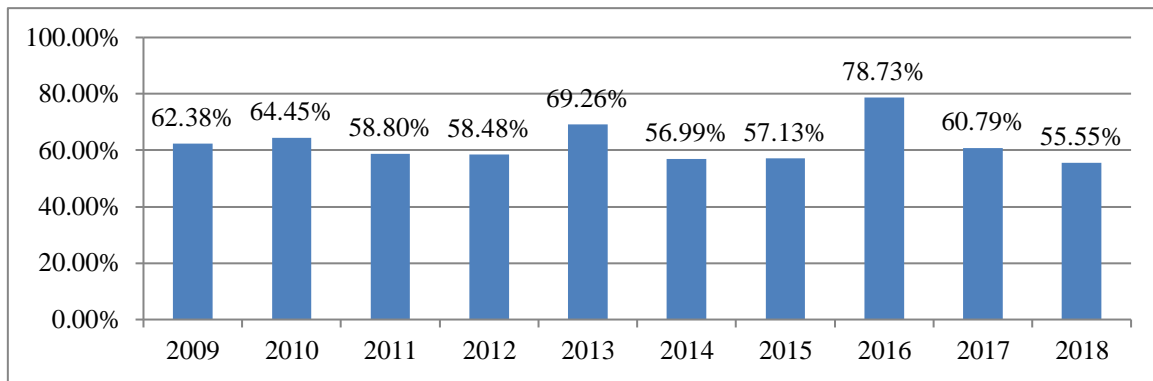

Рис. 3. Норматив миттєвої ліквідності

Джерело: складено автором на основі [6]

Динаміка цього показника є позитивною та знаходиться у межах достатнього рівня [7].

- 2) Наступний норматив Н5 - норматив поточної ліквідності (не менше 40%). Він встановлюється для визначення збалансованості строків і сум ліквідних активів та зобов'язань банку [5]. Динаміка нормативу поточної ліквідності наведена за період 2009 по 2018 рр. на рис. 4.

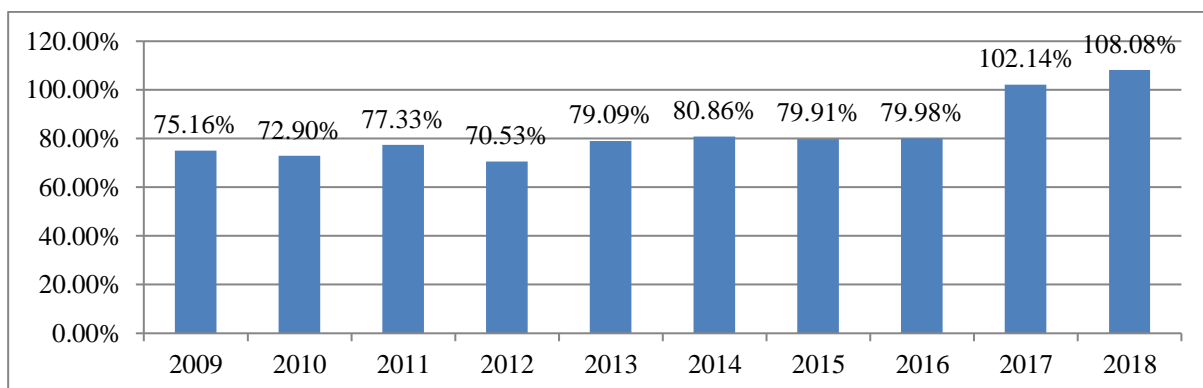

Рис. 4. Норматив поточної ліквідності

Джерело: складено автором на основі [6]

Динаміка нормативу має негативну тенденцію, але залишається у межах допустимого рівня [7].

- 3) Норматив короткострокової ліквідності Н6 повинен бути не менше 60%. Він встановлюється для контролю за здатністю банку виконувати, прийняті ним, короткострокові зобов'язання за

рахунок ліквідних активів [5]. Динаміка нормативу поточної ліквідності наведена на рис. 5

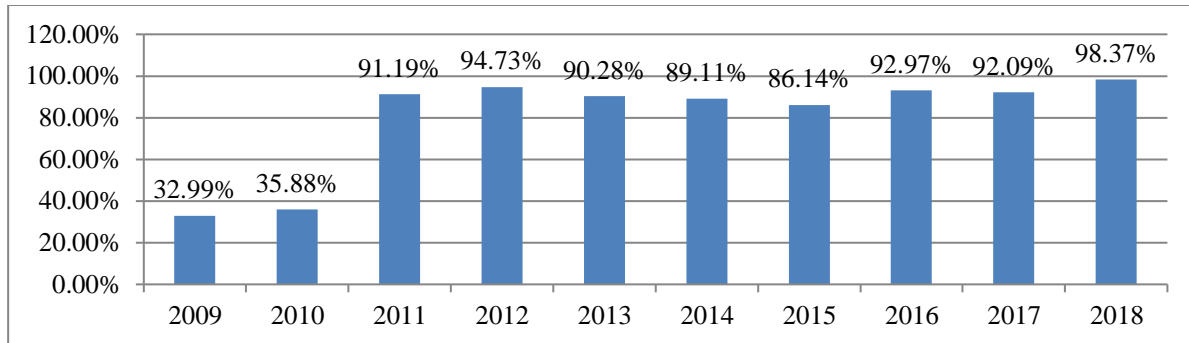

Рис. 5. Норматив короткострокової ліквідності

Джерело: складено автором на основі [6]

Аналіз нормативу короткострокової ліквідності показує, що всі роки залишаються в межах норми, окрім 2009 та 2010 рр [7].

Далі розглянемо третю групу економічних нормативів — нормативу кредитного ризику :

- 1) Н7 - норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента. Оптимальне значення нормативу Н7 не має перевищувати 25 %(рис. 6) [5].

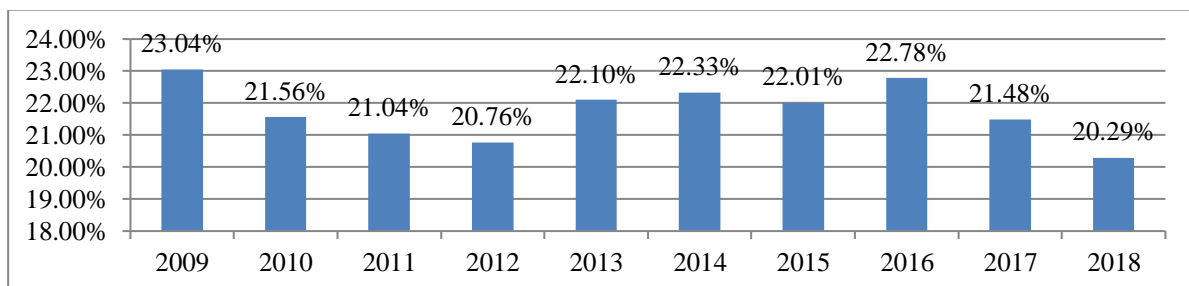

Рис. 6 Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента

Джерело: складено автором на основі [6]

Як бачимо з рис. 6, найбільший розміру кредитного ризику на одного контрагента було у 2009 та 2016 рр.

- 2) Норматив Н8 великих кредитних ризиків встановлюється з метою обмеження концентрації кредитного ризику за окремим контрагентом

або групою пов'язаних контрагентів. Нормативне значення Н8 не має перевищувати 8-кратний розмір регулятивного капіталу банку (рис.7) [5].

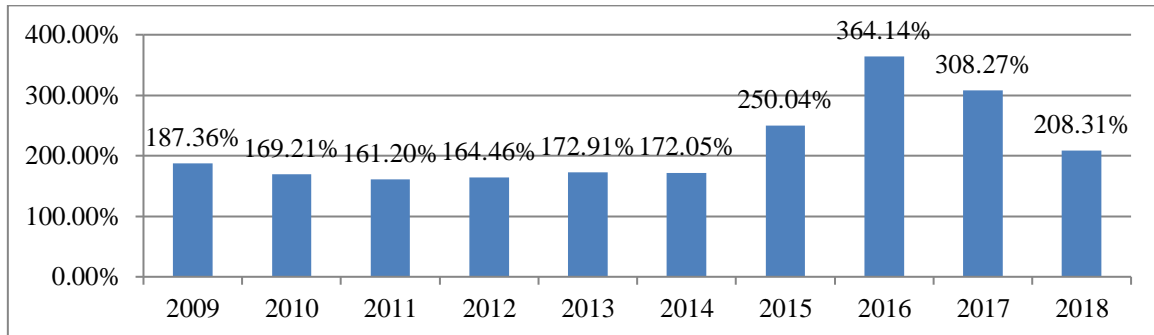

Рис. 7. Норматив великих кредитних ризиків

Джерело: складено автором на основі [6]

Норматив великих кредитних ризиків з 2014 по 2016 рр. зріс майже вдвічі із 172,05% на початок 2014 р. до 364,14% у 2016 р. Це свідчить про підвищення ризикованості кредитної діяльності та погіршення якості сукупного кредитного портфеля. [7].

3) Н9 - норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру. Він встановлюється для обмеження ризику, який виникає під час здійснення операцій з інсайдерами, що може призвести до прямого та непрямого впливу на діяльність банку (не більше 5%) (рис. 8) [5].

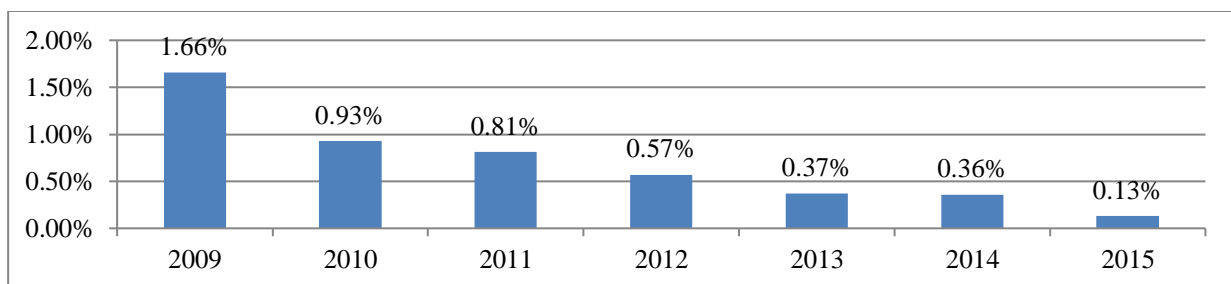

Рис. 8. Норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру

Джерело: складено автором на основі [6]

Отже, аналізуючи дані рис. 8, можна зазначити, що банки проводять операції з інсайдерами на умовах, вигідних для себе, що не призводить до значних проблем [5].

Згідно з Постановою Правління Національного банку України від 08.06.2015 № 361 було введено (Н9) норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (не більше 25 %) (рис.9) [6].

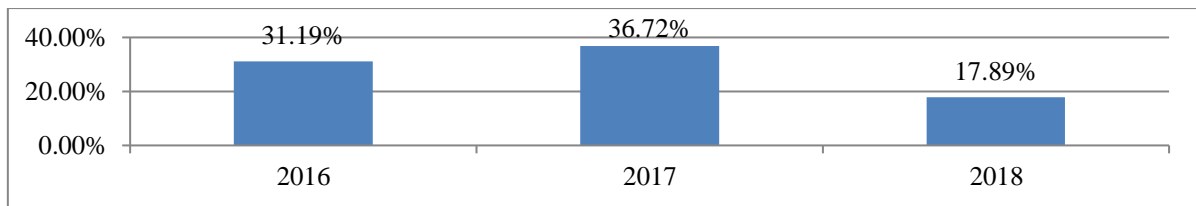

Рис. 9. Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами

Джерело: складено автором на основі [6]

Як бачимо з рис. 9, перевищення норми відбулося у 2016 та 2017 рр.

Четверта група економічних нормативів складається з нормативів інвестування, а саме:

- 1) Н11 - норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (не більше 15%). Він встановлюється для обмеження ризику, пов'язаного з операціями вкладання коштів банку до статутних капіталів установ, що може призвести до втрати капіталу банку (рис.10) [5].

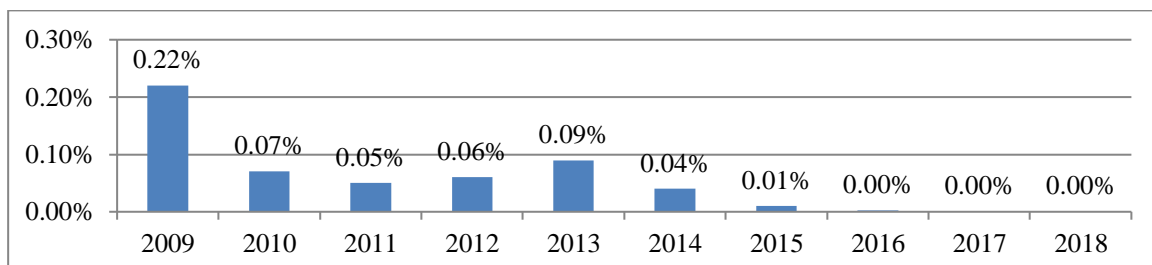

Рис. 10. Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою

Джерело: складено автором на основі [6]

Як можна побачити на рис. 10, всі роки аналізованого періоду відповідають встановленому нормативу.

2) Н-12 - норматив загальної суми інвестування (не більше 60%). Він встановлюється для обмеження ризику, пов'язаного з операціями вкладання (прямого чи опосередкованого) коштів банку до статутних капіталів будь-яких юридичних осіб, що може призвести до втрати капіталу банку (рис 11) [5].

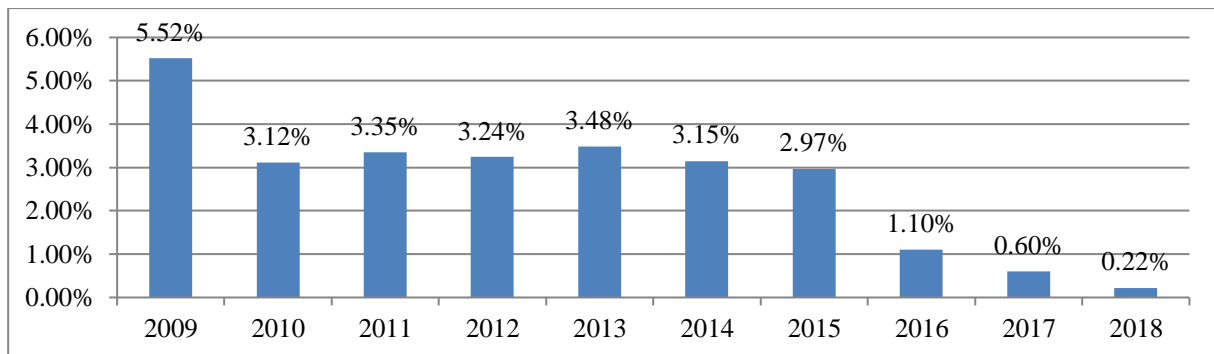

Рис. 11. Норматив загальної суми інвестування

Джерело: складено автором на основі [6]

Аналізуючи рис. 11, можна зауважити, що всі роки нормативу відповідають нормам та характеризують використання капіталу банку для придбання акцій (паїв/часток) будь-якої юридичної особи [5].

Тепер доцільним було б розглянути рейтинг фінансової стійкості банків, як щоквартальну оцінку діяльності банків на підставі інформації з офіційних і відкритих джерел [8]. В табл.2 наведений рейтинг фінансової стійкості банків за три перші квартали 2018 р.

Таблиця 2

Рейтинг стійкості банків за три перші квартали 2018 р.

№	Назва банку	№	Назва банку	№	Назва банку
1 квартал 2018р.		2 квартал 2018р.		3 квартал 2018р.	
1	Райффайзен Банк Аваль	1	Райффайзен Банк Аваль	1	Укрсиббанк
2	Укрсиббанк	2	Укрсиббанк	2	Райффайзен Банк Аваль
3	КредіАгріколь Банк	3	КредіАгріколь Банк	3	ОТП Банк
4	ОТП Банк	4	ОТП Банк	4	КредіАгріколь Банк

5	Кредобанк	5	Кредобанк	5	Укргазбанк
6	Прокредит Банк	6	Укргазбанк	6	Кредобанк
7	Укргазбанк	7	Прокредит Банк	7	Прокредит Банк
8	Ощадбанк	8	Ощадбанк	8	Ощадбанк
9	Укрексімбанк	9	Укрексімбанк	9	Альфа-банк
10	ПриватБанк	10	ПриватБанк	10	Ідея Банк
11	ПУМБ	11	Альфа-банк	11	Укрексімбанк
12	Альфа-банк	12	ПУМБ	12	ПриватБанк
13	Правекс-банк	13	Правекс-банк	13	Правекс-банк
14	Південний	14	Ідея Банк	14	ПУМБ
15	Ідея Банк	15	Укрсоцбанк	15	Таскомбанк
16	Укрсоцбанк	16	Південний	16	Укрсоцбанк
17	Мегабанк	17	Універсал Банк	17	Універсал Банк
18	ВТБ Банк	18	Мегабанк	18	Південний
19	Таскомбанк	19	Сбербанк	19	Восток Банк
20	Універсал Банк	20	Таскомбанк	20	Мегабанк

Джерело: складено автором на основі [8]

Як бачимо з табл. 2, п'ятірка найкращих банків України за рейтингом фінансової стійкості за 2 квартали 2018 року: Райффайзен Банк Аваль, Укрсиббанк, КредіАгріколь Банк, ОТП Банк та Кредобанк. А в третьому кварталі 2018р. ситуація змінюється і виглядає наступним чином: Укрсиббанк, Райффайзен Банк Аваль, ОТП Банк, Креді Агріколь Банк та Укргазбанк.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Оцінка фінансової стійкості банківської системи України показала, що за аналітичний період більшість економічних нормативів відповідають нормам, це говорить про те, що банки виконують суспільно корисні та необхідні функції. Рейтинг фінансової стійкості банків показує що, лідерами рейтингу на сьогоднішній день є, в більшості, банки з іноземним капіталом.

Література

1. Марич М.Г. Оцінка фінансової стійкості комерційних банків України на сучасному етапі розвитку / М.Г. Марич, А.В. Марич // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

/ Глобальні та національні проблеми економіки - електронне наукове фахове видання : випуск 17. – 2017.

2. Базилевич В. Д. Страхування : підручник / В. Д. Базилевич, О. Ф. Філонюк, К. С. Базилевич, Р. В. Пікус та ін. – Київ : Знання, 2008.
3. Разумова Г. Теоретичні та прикладні аспекти фінансової стійкості комерційного банку / Г. Разумова, Д. Соколова // Світ фінансів 2. - 2014. - С. 73-74.
4. Карась П.М., Приходько Н.В., Пащенко О.В. та ін. Банківська система: навчальний посібник / П.М. Карась, Н.В. Приходько, О.В. Пащенко, Л.О. Гришина. - Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015.
5. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа : підручник / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин, Т. Я. Андрейків. — К. : Знання, 2008.
6. Національний банк України: офіційний веб-сайт [Електронний ресурс] / Національний банк України;– Веб-сайт. – Режим доступу:<https://www.bank.gov.ua/control/uk/index>– Мова укр. – Дата останнього доступу: 18.11.2018. – Назва з екрану.
7. Лінтур І.В. Оцінка фінансової стійкості банківської системи на основі індикаторів та економічних нормативів НБУ / І.В. Лінтур, Т.В. Кочік / Мукачівський державний університет / Економіка і суспільство: випуск 7. – 2016.
8. Рейтинг стійкості банків за підсумками 3 квартала 2018 [Електронний ресурс]. - Режим доступу:<https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/>– Мова укр. – Дата останнього доступу: 18.11.2018. – Назва з екрану.

References

1. Marich M. G. Taxationem financial stabilitatem commercial ripas Ucraina in praesenti statu ipsum / M. G. Marich, A.V. Marich / Nikolaev national University nomine post V. O. Sukhomlinsky / global et national

- quaestiones de oeconomia-electronic scientiarum professio edition: exitus 17. - 2017.
2. Bazilevich D. Insurance: Artem / V. D. Bazilevich, O. F. Filonyuk, K. S. Bazilevich, R. V. Pikus, etc. - Kyiv: Scientia, 2008.
 3. Speculativa et applicata aspectus financial stabilitatem commercial Bank / G. Razumova, D. Sokolova // Mundus a rebus Oeconomicis, 2. - 2014. - P. 73-74.
 4. Karas P. M., Prikhodko N. In. Pashchenko O. V. et aliis Fretus ratio: artem / P. M. Karas, N. In. Prikhodko, O. V. Pashchenko, L. O. Grishina. - Kherson: OLDIE-PLUS, 2015.
 5. Lupus O. D. et Credit dui: artem / O. D. Lupus, N. M. Ruschishin, T. I. Andreykiv. - K.: Scientia, 2008.
 6. National Bank of Ucraina: official website [Electronic resource] / national Bank of Ucraina;— website. - Obvius modum: <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index> latin Language - Date of last obvius: 18.11.2018. – Titulus a screen.
 7. LINTUR I. V. Taxationem financial stabilitatem banking ratio ex ligula, et aliquet signa NBU /V. LINTUR, T. V. Kochik / Mukachevo state University / Parcus et societatis: exitus 7. - 2016.
 8. Duis rating of banks in fine 3 quartam 2018[Electronic resource] – Website. - Obvius modum: <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/lingua> Ukr. - Die ultima obvius: 18.11.2018. – Titulus a screen.